

ЕКОНОМІКА

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-1-1>

Бродовська О.Г.

кандидат економічних наук, докторант кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4828-528X>

Драпак Т.І.

аспірантка кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9297-5229>

Дегтярьов Д.С.

аспірант кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8758-6210>

Brodovska Okasana

Candidate of Economic Sciences, Doctoral Student at the
Department of International Economics
West Ukrainian National University

Drapak Tetiana

PhD Student Department at the International Economics
West Ukrainian National University

Dehtiarov Dmytro

PhD Student Department at the International Economics
West Ukrainian National University

КОНЦЕПЦІЯ, ТРЕНДИ І РИЗИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

THE CONCEPT, TRENDS AND RISKS OF DIGITALIZATION IN THE FORMATION OF A DIGITAL SOCIETY

У статті розкриваються тренди та ризики цифровізації, яка сьогодні є головним чинником формування нового суспільства. Цифровізація сприймається як найвища точка процесу глобалізації. Цифрові технології посилили ефекти глобалізації, послабивши фактори, що перешкоджають міждержавній економічній взаємодії, що стало детермінантою зростання частки міжнародної торгівлі в національних економіках, підвищивши тим самим рівень взаємозалежності держав, міжнародної інтеграції та роль великих приватних компаній у міжнародній торгівлі. Цифровізація як складне і багатогранне явище має особливе значення, оскільки сформований світовий рівень технологічного процесу і поширеність цифрових технологій зумовили активну залученість людей в онлайн середовище. Сучасне суспільство знаходиться в самому повітрі цифровізації. Майже в усіх сферах суспільного життя ми знаходимо широкий спектр різноманітних практик, які піддаються цифровим змінам. Інтернет і соціальні медіа-платформи змінили те, як ми отримуємо інформацію та розважаємось, спілкуємось, здійснюємо покупки та представляємо себе. Ми розробляємо та стикаємось з новими цифровими бізнес-моделями, які базуються на «новому золоті» даних користувачів і процесів. Програми та «розумні» машини розроблені, щоб зрозуміти ці дані, щоб автоматично розуміти шаблони або контролювати промислові процеси в контексті Індустрії 4.0.

Ключові слова: цифровізація, глобалізація, цифрове суспільство, цифрова економіка, інформаційні технології, електронна комерція, Національна безпека.

The article reveals the trends and risks of digitalization, which today is the main factor in the formation of a new society. Digitalization is seen as the high point of the globalization process. Digital technologies have increased the effects of globalization, weakening the factors that hinder interstate economic interaction, which has become a determinant of the growth in the share of international trade in national economies, thereby increasing the degree of interdependence of states, international integration and the role of large private companies in international trade. Digitization as a complex and multifaceted phenomenon is of particular importance, since the developed global level of the technological process and the prevalence of digital technologies led to the active involvement of people in the online environment. And although the states are at different stages, we can affirmatively talk about the last stage at which the population of the planet is, having reached the global scale of digital technologies. The acquired level of distribution and use of digital technologies indicates the formation of a digital space, the structure of which consists of computer technologies, mobile devices and other means of virtual and augmented reality, in which communication between users is deployed, the movement of information flows takes place, as well as production, distribution, exchange and consumption of digital goods and other types of social interaction. The digital space is the main source of formation of the digital economy and contains all its processes and elements. Modern society is in the thick of digitalization. In almost all areas of social life, we find a wide array of different practices that are subject to digital change. The Internet and social media platforms have changed how we receive information and experience entertainment, socialize, shop, and present ourselves. We develop and are confronted with new digital business models that are based on the "new gold" of user and process data. Apps and "smart" machines are designed to make sense of these data in order to automatically understand patterns or to control industrial processes in the context of Industry 4.0 (the Fourth Industrial Revolution). Algorithms, autonomous vacuum cleaners, cars or weapons and humanoid robots are in different stages of development and implementation. All of these manifestations and practices are obviously connected to questions of digital security, democracy, and how politics and legislation deal with these new phenomena of digitalization.

Keywords: digitalization, globalization, digital society, digital economy, Information Technology, electronic commerce, national security.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство знаходиться в самому повітрі цифровізації. Майже в усіх сферах суспільного життя ми знаходимо широкий спектр різноманітних практик, які піддаються цифровим змінам. Інтернет і соціальні медіа-платформи змінили те, як ми отримуємо інформацію та розважаємось, спілкуємося, здійснюємо покупки та представляємо себе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань концепцій, трендів і ризиків цифровізації при формуванні цифрового суспільства займалася низка науковців, серед яких Крисоватий А.І., Зварич І.Я., Резнікова Н.В., Савельєв Є.В., Сохацька О.М. та інші. Крім того, нові тренди, при формуванні цифрового суспільства, а саме їх зв'язок було метою дослідження для зарубіжних науковців, таких як Хаджеєв Г., Марус М., Шафієва Е. та інші. З точки зору дослідження трендів і ризиків цифровізації, які формують цифрове суспільство.

Мета статті: визначити вплив цифровізації та глобалізації на появу нових стратегій для розвитку сучасного цифрового суспільства пов'язаний з кількома новими входами в ринок цифрових технологій.

Виклад основних результатів дослідження. Цифровізація стала відправною точкою для унікального середовища комунікації, яке розвинулася в самотню та автономну сферу людського життя.

У «цифрі» можна спостерігати наявність власної системи цінностей та моделей поведінки. Не буде перебільшенням, якщо позначити цифровізацію як найвищу точку процесу глобалізації. Торкнулася цифровізація та економічна сфера, в якій трансформується поведінка основних суб'єктів економічних відносин. Нарощуючи економічну активність, індивіди дедалі більше орієнтуються використання цифрового простору і

споживання якнайбільшої кількості благ у вигляді віртуальних інструментів. І саме тому пріоритетним завданням держави, бізнес-сфери та міжнародних організацій є формування адекватної цифрової економіки [1–3].

Сьогодні ми можемо спостерігати глобальний та перманентний розвиток цифрових технологій та їх масштабне впровадження у суспільне життя, внаслідок чого формується цифровий простір. Найважливішою умовою інноваційного розвитку на національному та світовому рівні є цифровізація економіки, в якій господарська діяльність з виробництва, розподілу, обміну та споживання здійснюється в інформаційно-комунікаційній та технологічній екосистемі. У цьому її структуру становлять:

1. Цифрові технології, утворюють цілісну інфраструктуру.

2. Безперервні потоки інформації та комунікації. Актуальною областю цифрової економіки виступають цифрові товари та послуги, цифрова валюта, електронна комерція та електронний бізнес, які заявлені як стратегічні пріоритети у всіх національних та міжнародних документах та угодах. Такі пріоритети склалися не випадково. Як відзначають дослідники, цифрові технології посилюють ефекти глобалізації, послабивши фактори, що перешкоджають міждержавній економічній взаємодії, що стало детермінантою зростання частки міжнародної торгівлі в національних економіках, підвищивши тим самим ступінь взаємозалежності держав, кількість передумов для міжнародної інтеграції в даній площині та роль великих приватних компаній. міжнародної торгівлі. Таким чином, значні економічні перспективи цифрового розвитку, що відкрилися, зумовлюють центральні позиції в сучасному світі. Разом з тим, цифровізацію не слід розглядати в однозначно позитивному прогресивному аспекті.

Крім переваг і нових можливостей, вона містить у собі серйозні ризики та виклики, які стосуються національної безпеки. Зокрема, пріоритетним завданням державних інститутів є збереження безпечного та незалежного від зовнішніх інтересів та впливу управління в умовах цифрової нерівності на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях. Поряд із зазначеним важливе значення мають підтримка соціально-політичної стабільності, повномірною реалізація національних інтересів при взаємодії з лідерами глобальної економіки, встановлення ефективних та справедливих наднаціональних нормативів, інститутів та механізмів міждержавної взаємодії та співробітництва у цифровій площині.

Цифровізація глобалізувала питання збереження за державами ролі активних суб'єктів міжнародних відносин, включаючи співробітництво у сфері економіки. Однак картина складається вельми неоднозначна, коли, з одного боку, реалізація потенціалу цифрової економіки потребує дворівневої поліцентричності, що передбачає наявність лідерів-новаторів та втілення в життя основних процесів на міжнародному та національному рівнях, а з іншого – центральну роль слід віддати державам та інститутам, оскільки специфіка цифрового простору пов'язана з загрозами безпеці через можливі зломи, витоки даних, зовнішнього деструктивного управління та втручання. Зважаючи на викладене для досягнення надійного рівня інформаційної та технологічної безпеки в цифровому просторі необхідно реалізувати можливість вільної взаємодії між різними типами суб'єктів усіх рівнів. А поки що цього підходу не досягнуто в числі «перших осіб», які розвивають цифрову економіку, а також замовниками та споживачами її продуктів залишаються держави.

У тому інтересах створення якісного ринку цифрових продуктів задоволення потреб населення і підвищення своєї конкурентоспроможності міжнародному ринку. Посиливши свої регуляторні та наглядові функції та інститути у цифровому просторі, держави розвивають власну цифрову інфраструктуру, що призведе до створення системи ефективних цифрових інструментів та механізмів державного управління. Так сформується надійна система інформаційно-технологічної, зокрема економічної, безпеки. Досягненню зазначених цілей сприяє низка факторів. Насамперед цифровізація вимагає від людей постійного навчання, вдосконалення своїх навичок, уміння швидше сприймати та обробляти інформацію. У цифровому просторі сформувалися різні види активності користувачів, схожі за своїми параметрами на форми виробництва (веб-дизайн, мультимедійне виробництво, цифрові товари та послуги) та праці (інтернет-зайнятість, ведення сторінок у соціальних мережах, каналів на відеохостингах з метою подальшої монетизації, реклама товарів та послуг через цифрові платформи, посередницькі послуги на цифрових платформах). Цифрові товари та послуги виникають найчастіше через появу у корис-

тувачів цифрового простору відповідних інтересів, які надалі трансформуються у потреби.

Унікальними рисами цифрової економіки є:

1. Надшвидке виробництво. Нові продукти та актуальні тенденції змінюють одна одну з небувалою швидкістю та виробникам цифрових продуктів доводиться постійно покращувати свою технічну оснащеність, а також займатися питаннями підвищення кваліфікації персоналу.

2. Споживання цифрових продуктів потребує постійного оновлення знань, умінь та навичок користувачів.

3. Цифрові продукти відрізняє нематеріальна форма (вони здебільшого виражені у віртуальній реальності) і надмірність стосовно справжнім соціальним потребам.

Однак з боку виробників цифрових товарів можуть штучно створюватися потреби в нових, щойно створених продуктах, подаючи їх дуже привабливими для людей і підвищують їх комфорт [3; 4]. Окремо слід зазначити, що цифрова економіка перетворила деякі важливі риси традиційної торгівлі. Можливість замовлень через інтернет, минаючи практично будь-які відстані та завдяки розвиненій системі логістики та доставок зумовила перенесення величезного сегмента торгівлі у віртуальний простір. Загалом сьогодні можна відзначити, що цифрова економіка набула глобалізованого характеру, коли продаж товарів та послуг представлений як у звичайному форматі, так і продубльований у цифровому просторі.

Це стосується не лише інтернет-магазинів, а й онлайн-освіти, телемедицини, комп'ютерних ігор, електронних книг, онлайн-додатків тощо. Також з'явилися цифрові послуги: аналіз великих даних, забезпечення кібербезпеки, розважальні та комунікаційні послуги. Усе перераховане, звісно, розвиває територіальні межі економічних процесів. Насамперед це стосується можливості придбання товарів та послуг з будь-якої точки планети, минаючи транспортні витрати та витрати на доставку, що дозволяє знизити їхню вартість. Загалом можна узагальнити, що цифрова торгівля суттєво урізноманітнила асортимент продуктів та оперативність пошуку найбільш вигідних варіантів для покупок.

Сучасні маркетплейси дозволяють ранжувати одні й ті ж товари та послуги за вартістю, популярністю, рейтингом тощо. Покупці придбали можливість вибору з величезної кількості пропозицій з різних країн світу. Ще одним перспективним напрямком розвитку інформаційних технологій є 3D-друк, який докорінно змінює принцип продажу навіть матеріальних товарів. Так, замість виробництва в одній локації та подальшого транспортування в іншу можна надіслати інформацію про цифрову структуру продукту через Інтернет та матеріалізувати його за допомогою спеціального принтера.

Висновки. На закінчення слід зазначити, що цифрова економіка має й певні складнощі, подолання яких є цілями та орієнтирами її розвитку:

– формування відповідних інституційних умов та системи підтримки даної галузі;

- використання можливостей цифрового простору для сталого розвитку соціально-економічного розвитку держави;
- створення вільного транскордонного переміщення даних;
- розробка нейтрального цифрового простору для розширення міжнародних економічних відносин;
- вироблення єдиних вимог до інформаційного наповнення цифрового простору та умов його зберігання;
- підвищення рівня довіри до явищ та процесів цифрового простору;
- згладжування цифрової нерівності в частині підвищення цифрової грамотності людей та перепідготовки кадрів;
- удосконалення інфраструктури електронної комерції та збільшення її масштабів;
- захист конкуренції;

- забезпечення кібербезпеки та зниження ризиків розширення використання цифрового простору для економічних процесів.

Бібліографічний список:

1. Hajiyev H. A. O. (2022) Global digital economy: trends and transformation of value-behavioral patterns. *Ars Administrandi. The art of management*, vol. 14, no. 3, pp. 482–506.
2. Shafieva E. T., Khachidogov R. A. (2021) The main stages of digital transformation of the modern national economy. *Journal of Applied Research*, no. 5–2, pp. 142–146.
3. Shafieva E. T., Gedugoshev R. R. (2021) The essence, content and role of digital transformation in the development of socio-economic systems. *Industrial Economics*, no. 4–2, pp. 165–169.
4. Shafieva E. T., Khamurzov A. T., Kokurkhaeva R. M. B. (2022) Digital platforms as an instrument of economic transformation. *Journal of Applied Research*, vol. 2, no. 9, pp. 107–111.